

**OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNI
RAQAMLASHTIRISHNING MOLIVAVIY AHAMIYATI***Isoxonov Javlonxon Hasan o'g'li**Fan va texnologiyalar universiteti, Ta'lim**sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i,**Oriental universiteti mustaqil izlanuvchisi**Email: j.Isokhonov@usat.uz; Phone: +99899 854 82 84**ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1350-9493>*

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni raqamlashtirishning moliyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda daromad manbalarini diversifikatsiya qilish imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, strategik boshqaruvni raqamlashtirish moliyaviy shaffoflikni oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va investitsion jozibadorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: strategik boshqaruv, raqamlashtirish, moliyaviy samaradorlik, oliy ta'lim, raqamli iqtisodiyot, boshqaruv tizimi, fintech

Annotation: This article analyzes the financial significance of digitalizing strategic management in higher education institutions. In the context of digital transformation, the study examines opportunities for automating management processes, improving the efficient use of financial resources, and diversifying revenue sources. The findings indicate that digitalizing strategic management contributes to enhancing financial transparency, optimizing costs, and increasing investment attractiveness.

Keywords: Strategic management, digitalization, financial efficiency, higher education, digital economy, management system, fintech

KIRISH

Bugungi globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimini samarali boshqarish davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi. Xususan, O'zbekistonda so'nggi yillarda oliy ta'lim tizimida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilib, ta'lim muassasalari soni ortdi, qamrov darajasi kengaydi hamda xalqaro hamkorlik aloqalari rivojlandi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlarini modernizatsiya qilish, xususan strategik boshqaruvni raqamlashtirish zaruratini yanada kuchaytirdi.

Raqamlashtirish boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish hamda daromad manbalarini diversifikatsiya qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligi oshadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni raqamlashtirishning moliyaviy ahamiyatini tahlil qilish hamda uning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Strategik boshqaruv nazariyasi ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Xususan, Michael Porter, Igor Ansoff hamda Henry Mintzberg tomonidan strategik boshqaruvning nazariy asoslari ishlab chiqilib, raqobat ustunligi, strategik rejalashtirish va tashkiliy rivojlanish masalalari chuqur tahlil etilgan.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida strategik boshqaruv muammolari zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Xususan, universitetlar boshqaruvi, akademik mustaqillik, raqamlashtirish jarayonlari hamda xalqaro reytinglar bilan bog'liq jihatlar ilmiy izlanishlarning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan. World Bank va OECD hisobotlarida oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya va moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Mahalliy tadqiqotlarda esa oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, boshqaruv samaradorligini oshirish, raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalari ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, strategik boshqaruvni raqamlashtirish orqali moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va daromad manbalarini kengaytirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, strategik boshqaruvni natijaga yo'naltirish, KPI asosida baholash tizimini joriy etish, shuningdek, raqamli boshqaruv platformalarini moliyaviy tizimlar bilan integratsiyalash masalalari yetarli darajada chuqur o'rganilmagan. Bu esa mazkur yo'nalishda qo'shimcha ilmiy tadqiqotlar olib borish zarurligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni raqamlashtirishning moliyaviy ahamiyatini aniqlash maqsadida kompleks va tizimli yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va amaliy tahlil usullarining uyg'unligiga asoslandi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

- Tizimli yondashuv – oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruv va moliyaviy jarayonlarni o'zaro bog'liq tizim sifatida o'rganish imkonini berdi;
- Qiyosiy tahlil usuli – milliy oliy ta'lim tizimining raqamlashtirish darajasi va

moliyaviy boshqaruv mexanizmlari rivojlangan davlatlar tajribasi bilan solishtirildi;

- Statistik tahlil – oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ko'rsatkichlari, xarajatlar va daromadlar tuzilmasi hamda raqamlashtirish darajasi baholandi;
- Indikatorlar asosida baholash – strategik boshqaruv samaradorligi KPI (Key Performance Indicators) tizimi orqali tahlil qilindi;
- Modellashtirish usuli – strategik boshqaruvni raqamlashtirish orqali moliyaviy samaradorlikni oshirish modeli ishlab chiqildi;
- Ekspert baholash usuli – soha mutaxassislari fikrlari asosida muammolar va takliflar shakllantirildi.

Tadqiqot doirasida oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan raqamli boshqaruv tizimlari (HEMIS, LMS va boshqa axborot platformalari) hamda ularning moliyaviy boshqaruv jarayonlariga ta'siri o'rganildi.

Shuningdek, tadqiqot natijalarini umumlashtirishda integral baholash usulidan foydalanilib, strategik boshqaruvni raqamlashtirishning moliyaviy samaradorlikka ta'siri kompleks tarzda baholandi.

Mazkur metodologiya asosida oliy ta'lim tizimida strategik boshqaruvni raqamlashtirishning moliyaviy jihatlari chuqur tahlil qilinib, ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni raqamlashtirish moliyaviy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli transformatsiya jarayonlari boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni qisqartirish hamda daromad manbalarini kengaytirish imkonini beradi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, oliy ta'lim tizimida strategik boshqaruv elementlari shakllangan bo'lsa-da, ularni raqamli texnologiyalar bilan to'liq integratsiyalash darajasi yetarli emas. Bu esa moliyaviy boshqaruv samaradorligini cheklovchi asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Shu bois strategik boshqaruvni raqamlashtirish orqali moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, real vaqt rejimida monitoring olib borish va asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- oliy ta'lim muassasalarida yagona raqamli moliyaviy boshqaruv tizimini joriy etish;
- strategik boshqaruv jarayonlarini KPI asosida baholash va monitoring qilish tizimini rivojlantirish;
- fintech texnologiyalarni keng qo'llash orqali moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish;
- moliyaviy resurslardan foydalanishda shaffoflik va hisobdorlikni kuchaytirish;

- daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, xususan, onlayn ta'lim xizmatlari va xalqaro grantlarni kengaytirish;
- oliy ta'lim muassasalarining investitsion jozibadorligini oshirish uchun raqamli boshqaruv platformalarini rivojlantirish;
- boshqaruv va moliyaviy jarayonlarda ishlovchi kadrlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish.

Umuman olganda, strategik boshqaruvni raqamlashtirish oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, resurslardan samarali foydalanish va xalqaro raqobatbardoshligini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR TALILI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019, 8 oktyabr). O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida [PF-5847-son farmoni]. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2019, 41-son, 765-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022, 28 yanvar). 2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida [PF-60-son farmoni]. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2022, 4-son, 26-modda.
3. Axmedova N. "Ta'lim menejmenti va boshqaruv nazariyalari". –Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Umarova X.O. "Ta'lim tizimining strategik boshqaruv tizimi", 2024
5. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1998.-704 с. С.315.
6. Дафт Р.Л. Менеджмент. 8-е изд. /Пер. с англ. Под ред. П.Мордвина. – СПб.: Питер, 2010. – 800 с.
7. Daft R.L. Management. 8-e izd. /Per. English Pod ed. P. Mordvina . – SPB.: Peter, 2010. – 800 p.
8. Fayol A., Emerson G., Taylor F., Ford G. Management is science and art. - M.: Respublika, 1992. - 322 p.
9. Meskon M.H., Albert M., Khedouri F. Basic management: Per. English - M.: Delo, 1998. - 704 p.
10. Michael Porter (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press.
11. Igor Ansoff (1965). *Corporate Strategy*. New York: McGraw-Hill.
12. Henry Mintzberg (1994). *The Rise and Fall of Strategic Planning*. New York: Free Press.